

РЕДАКЦИОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
ИМ. А. С. ПУШКИНА

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 41 (12431)

1984 чылдың февраль 16, четверг

1925 чылда
үндөөлөтүнгөн

Өртөз 3 кол.

Часкы хову ажылдарына ыяк белеткенер

ДҮРГЕН БОЛГАШ ШЫНАР ДЭЭШ

Тес-Хем районда ажыл-агыйларын машина-трактор парктарында азында болгаш техника септелгелер чамдык ки чүүлдер турса-да, инити-биле байдал-да чогузчыл деп санаары берге. «Кызыгдар», «Чодура» совхозтарда база Сельхозхимияда машина-техниканы ажиллаттып турар хуузу куду бооп арттышаан. Ийн-чагыс механизаторлар-ның база чолаачыларын күрүлүнүң эдиге кам-хайыра чок чоруу-биле улуг өрткүт техника үрелишкенин-ге таварыштышаан. Ажыл-агыйларын үдүткүчүлүк-ке, специалисттерин база инженер-техниктер бүтү-ле ажилдагыларын талазын-да контролду кошпакчан-биле кызы-чаар материал-дар кайы-хамза чок чарыг-даттып, техниканы ажил-латтып алыш чок чоруу-нун дүрүмнүн хажытканы-биле оза-ондакка таварыш-чоруктар ам-даа бар. Механизаторлар база чолаачылар ортузунда техниканың ажил-лаар хуусаанын өскөрткөн кызырар, оон техникти ажаадызын график ёзууга чорутпас, харын-даа үрели-бөөрнү маанар хөөнөр бар. Оон соода техника септел-аттыг болуп, оон ажил-кылбай чоруп турар меха-низаторларны чок деп бол-бас.

Бо чылдын февраль 12-де байдал-биле алмаш, районда бар 108 тракторун, 79-ун ажилдагылар ажилда турар, 36 трактор септелти-ген. Ажыл-агыйлардан «Чодура» совхозта 26 трактор-

нун 4-ү ажилдагылар ажил-лаар. «Кызыгдар» совхоз-туң 26 тракторунун 16-зы ажилда, оларын алдында капитал септел-тин кылган. «Тес-Хем» совхозта шупту 28 трактор бар. Оларын 23-ү ажилда, 11 тракторун оол септел-зин кылган. «О. Шына» совхозта 28 тракторун ба-за-да 4-ү ажилда чок. Арт-кан тракторларын агар бол-ган капитал септелгелерин кыл турар. Район комбайн септелгелерин ам бодунда чо-рутпаан, чүте-ле ажаар 21 комбайнның 5-ин септе-аргалы болган. Анаа бо-дартка септелгелер болгаш култиваторлар септел-гелерин шалкынчаан: 60 се-лканын 33-ү, 42 култивато-рунун 19-ү, 83 илтириниң 29-ү септелгелер. Ол ыш-кан районда бар 15 анда-зыны бүрүн септеж, бе-лениниң шуптумунга тургус-кан.

Автотранспорт — районнун ажил-амыдыралына чуту-ча черин ээлеп турар. Ийнти-биле 144 чукч машиналары-нын 77-ин ажилдагылар ажиллаттып турар. 21 автомашинаның капитал сеп-телгелерин кылган. Оларын 12-ин Самгалдайда Сельхозтехника салбыры сеп-теж. Ынчалза-даа автомаши-наларын болгаш көдөз ажил-агыйларын чок деп ага-ратылар септелгелерин кайы-даа ажилдагылар четпес чорудуп турар. Септелгелер өрт-тузунда күш-ажылды орта-нистааны кошпак, кон-троль чавыс. Ажылдан түн-

неддерин доктаамал үндүр-бейн турар болгаш социалист-терин чарышты эреңгейлел чо-рутуп турар. Маана Самгалдайда Сельхозтехника салбырының ажилында бир көскү четпес-терин айтыр херек. Бо бугурулга чери районнун ажил-агыйларын машина-техникаларын кол септел-гелерин чорудуп, агар септел-гелерге хереглээр артык не-кетер-биле чер-челерде техникти мастерскаяларны хандырап хуузалгелер. Ын-чалза-даа борта септеж чам-дык техниканың шынары чавыс болганы-биле совхоз-тар септелгелерин боттарыны күжү-биле катап кылдыр чукруга таварышпай турар. Сельхозтехникада солчулга пунктта (эргелекчи Э. Оюн), техникти хандырыш-ча станцияда (эргелекчи Ч. Денгир) база линия-мон-таж ажылдарын хандырап бугурулга эргележи ботта-рында хаммаарышкан ажил-лаары учурашпай шыдаарын келген. Оон уламдан район-нун фермаларында, малчын тураларында, кыштагында чыгыш болгаш электр хан-дырылганы кирире оза-тем-биле чоруп турар.

Сельхозтехника салбыры автомашинаның шимчедичи-лерин септептерин хуу-сазын үргүтүп озадылар, ажилдын шынарын куула-дып турар. Бо талазы-биле байдалды дорой адып, ыш-ка салбыр чок, түз ажил-лаар аайы-биле ажилда иле-делл санында хандырап, планын туугузуп, түнөп, көдүзүлгелерин чырыдыра пе-

геттинип турар. Ындыг тур-бузе Сельхозтехникада бай-дал нарын бооп арттышаан. Бо байдалдан дорой ушту-нар талазы-биле хемчегле-рин чачылаш М. Оюн, ында партия бөлүк боттандыра болса, чачаа чедир районнун машина-техниказын септеп доозарып планнун ажил-лаары бергедештерге тавар-жыр. Часка чедир саныг хонуктар артык дээрзин септекти бурдуз улус ажур-лут.

Машина-техниканы ажил-лап, калагалы механизато-рун, чолаачы кижи бугуру-нун харымсалгазында, мер-гежилден үлүг хаммаарын. Районда механизатор кадр-ларын саны амыдындаа четпес-даа болса, сезоннук үчте-де чакы чар ажилдагы-не мөөнөздор дээрде чедир-лейн баар таварышпаа тур-ган. Ылангыч ийн элчегте ажилдагы кудулар кадр-ларын амыгаштаа белет-кенер, бугурулганы чутула. Оларын бот-билдин, мер-гежилни доктаамал бедире херек.

Районда 120 механизатор-нун 70-и 3-ку класстын трактористери, 140 чолары-нын 75-и база-да 3-ку клас-сын шымылгазын адып чо-рутуп. Оларын класкы бедир-ле талазы-биле ажилда куду-ла денгелле дээрин үстүлө сан-чураттайлар көргүзүп тур-дардыр. Совхозторунун улус-тукчулар механизаторлар-ны белеткээр Батгазын-нун профессионал техникум-ун чыгышкан Самгалдайда салбырының база сельхозтех-никаны өөредилге комбин-

дынын баазанын чедир ажил-лаарын турары оон алгаш көргө илден. Ол ышкан ажил-агыйларда мергежил бедириниң курстарын орта-нистаа адып келген. «Чоду-ра» совхозтун директору М. Арпачор, «Тес-Хем» совхозтун директору Н. Ооржак олар өрткөн чылын ботта-рыны хуузалган ажил-агыйла-рында 20-20 механизаторлар билин бедире кичээлдерин эрттирип, чукугар эселгелерин кылганар. Ын-чалза-даа кичээлдерин орта-нистаа кошпак, эреңгей болганы-биле эки эгелекчи ара оксаан. А. «О. Шына» болгаш «Кызыгдар» совхоз-тарда ол мергелер курстар-ны ажилдагы шепең безин көрбөзүн.

«Кызыг» терген селе» деп чорукч мерген үлгөргө Тес-Хем районнун көдөз ажил-агый ажилдагы-лары чылды-на үтүм элери ам чачыл аларын. Оон уламдан чыл санында чедир-ле оон джуктуу ал, күнү-не азын күтүспейн келген бис. Часкы сезонга күн-дүзүгү белеткенер үе келген. Районда техника септелгелерин адышкын болгаш чынырап чорударыны СЭКП Тес-Хем районнун улус депутаттары-нын район Совединиң күн-дүзүгү комитетинин көдөз ажил-агый эргележи. РАУК чөвүлени база ажил-агыйларын үндүткүчүлүк болгаш инженер-техникти ажилдагылар чогур иш-кеңешин улаштырап кичи-лут.

М. ТИРЧИН.

СЭКП ТК-ның Пленумунун шийтирлерин Тываның бүгү ишчилери изи-биле деткин турар

ИЗИГ ЧҮҮЛДҮГЗҮНҮҮШКҮН

СЭКП Топ Комитетинин элечер чок Пленуму СЭКП Топ Комитетинин Чингине секретарына Константин Устинович Черненкою со-наанын Тываның өртмө-шпичел институтунун эртем-деннери болгаш бүгү ажил-дагылар чүдүдүзүп деткин турарлар.

Эш К. У. Черненко Коммунист партияны шылга-рангай ажилдагычы, ле-нинчил ёзуун үдүткүчү болуп турар деп сапал турар бис. Ол амыдыралдын байлак шолжазын эртен.

Партия оон кайнара-даа чо-рудуп ажилдагылар, бодун талаштыгы, ортаңгычы, марксисч-ленинчил идея-ларын чалбыштыг пропа-гандизм, партияның полити-казын амыдыралга ботта-

дыраарыны чайгылыш чок демисаада кылдыр көргү-зүп келген. Бистин тайбыны ий-нак даштыкы политикавын-даа улаанышкынын төлө-лөн кылдырып, делегейин коммунисттер болгаш ажил-дагы шимчедичилериниң чың-чын сырый каттышты-рына Константин Усти-нович идеякелер кирип келген. Ол СЭКП ТК-ның Чингине секретарының ал-бан-хуузалгелерге тура бис-тин партиястың дайыныш-тавын төлөтпүп үдүтүп шыдаар деп бугу совет ки-жилдер биле бир дөмөй бузу-реп турар бис.

М. МАНАЯ-ООЛ.
ТДЛТЭШ-иниң төгү бол-гаш этнография сектору-нун аналгачы.

УЛАМ СЫРЫЙ КАТТЫЖАР БИС

Бистид Коммунист пар-тиястың улаанышкыны-нын база оон хуулап ач тур-дар шийтирлеринин салгал-дар чоруп СЭКП ТК-ның элечер чок Пленумунга бу-дүзүп-биле бадыйкаттыганын үдүтүп кичээлге-биле радио-дан дынал, солунданан момуч таймыштыкы. СЭКП ТК-ның Чингине секретарына бир үн-биле сунаткан Коммунист партияны болгаш Совет күрүлүнүн шылга-рангай ажилдагычы эш К. У. Черненко Пленумга чутаагына: «Күш-ажылдын бугурулганын пландин болгаш продукцияны бот-үлгө-рин 0,5 хуу немей чингиде-рин чедип алыр деп декабрь Пленумунун кыйгырынга чурттуң күш-ажылчы кол-лективтеринин деминг хары-мызы ханы сетил хан-нышкынын болдуруп тур-дар. Бо сорулганы күс-сүдүр дээш ажилчы чоннар-ны, партия, профсоюз, комсомол организацияларын-кун патриоттук көдүрүлүш-күнү, эңгиргилы болгаш ажил-херекчи чорук че-

диншинин хандырган бирер дээрине бузурдун берип турар» дөөн. Лениниң ёзуун шылга-рангай ажилдагычы Кон-стантин Устинович Черне-нкоу бистин партиястың Топ Комитетинин Чингине секретарына бадыйлаан бистер, коммунисттер болгаш ажил-ишчилер бир үн-биле делтип, СЭКП ТК-ның элечер чок Пленумунун ший-тирлерин изиң чүдүдүзү-пүшкүн-биле хуулап алды-выс.

Пленумун шийтирлерин-ге харын кылдыр күш-ажылчы коллективтерге ор-тасалыг болгаш харым-салгалыг чорукту, күш-ажылдын бедик сагыла-чу-румун быгылаар, планын оонаддалар күсүлдезиниң темпизин доктаамал өстү-рүн чедип алышаан, бис-тин партиястың дайыныш-тавын долгандыр улам сы-рый каттыжар бис.

А. ДОНГАК.
«Хемчик» аңгы-ар-тык ажил-агыйлар партия ор-ганизациязының секретары.

СӨС-БИЛЕ АЖЫЛ-ХЕРЕК КАРЫШПАС

штавын ол үдүртүп шыдаар дээрине совет чон быкы-биле бузурдуг.

Бистин партиястың кү-жү — оон чангыс ээтинде, чон-биле быкыг харылда-лында. Совет кижилер, Коммунист партияның, Советтер чуртунун үдүртүл-гезинде амыдыралдын бай-лак шолжазын эртен төлө-тпүрүлгелерин төлөтпүп партия сонгаан дээрзин билит турар бис. Бистер, совет ки-жилер Константин Усти-новичин Коммунист пар-тияны болгаш Совет күрү-лениң шыдаарыга ажил-дагычы, массаларын тал-лаптыгы ортаңгычымыз, марксисч-ленинчил идеялар-ның чалбыштыг пропаган-дизм, партияның полити-казын амыдыралга боттады-рар дээш чайгылыш чок де-миселчин кылдыр билит бис. Ынчанга К. У. Черненко бистин Төрөөн чуртувустун улам ойнай сайзырап хөжү-рү дээш, оон камгалап кү-чүзүн быкылдап, Чер кы-рынга быкыг тайбың дээш бугу күжүн, энергиязын бээр, партияның дайыныш-

«Совет Тываның 40 чылы-га — шалгыгы 40 неделя» деп кыйгыры-биле ажилдап, бо чылдын эки көргүзүлгелер-биле эргеледин. Чылдын баштайгы айынын планын оонадзы 103,7 хуу күсү-сеттинген. Анык салгыклар Н. Семенова, Т. Бекасова, Т. Рубина оларын үдүр-ганын галантерея, парфюме-рия, эр улустун даштыкы хевин садр секциялар өр-кен айны үрүмтөп садр бараан саарылгазынын план-ын оонаддаларын 105-тен 114 хуу чедир боттандыра-нар. Февральдын планын оонаддаларын күсүлдезиниң бу-зурелдиг бис. Уруннегиде ажил-ишчилер Төрөөн чуртувустун улам ынайтгы шалкын базымын, оон кам-галаар күчүзүн быкылда-рынга, Чер кырынга тайбы-нын камгалаарга үлүвүс-тү киририн хуулашпай турар бис.

М. СААЯ.

«Саян» университетин улут кассир, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң дуната.

К. У. Черненко Италияны президентизи - биле беседазы

Февраль 14-те Кремльге СЭКП ТК-ның Чингине секретары К. У. Черненко Италия Республикасының президенти А. Пертини-биле беседазы болган, анаа СЭКП ТК-ның Политбюро кеңигү-чүлүк, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазын бирги оралакчымыз, СССР-ниң даштыкы херектер министр А. А. Громыко болгаш Италияны даштыкы херектер министр Д. Ан-дреотти олар киришкен.

А. Пертини итали улус-тун өмүнээзинден Ю. В. Андроповтун мөөнөз-биле Холбаштыр ханы кыжымды-лы илгелгелдиз.

К. У. Черненко ол дээш четтиргени илгелеткен.

(СЭТА).

Найыралчы ужуражышкын

Февраль 14-те СЭКП ТК-ның Чингине секретары К. У. Черненко Варшава керээзиниң кыргычкын кү-рүлелери Ю. В. Андроповтун мөөнөз-биле хол-баштыр Москвада келген партия-күрүне делегация-ларын ажилдагычы-биле ужуражышкын болган.

Ужуражышкындарга ки-ришкенер болза: Болгария-нын Коммунист партиязы-нын Чингине секретары, БУР-нун Күрүне Чөвүлели-нин Даргазы Т. Живков, Венгрияның Социалист Ажылчы партиязының ТК-зының Бирги секретары

Я. Кадар, Германияның Со-циалист Чачгыс аай пар-тиязының ТК-зының Чингине секретары, ГДР-ниң Күрү-не Чөвүлелиниң Даргазы Э. Хонеккер, Польшаның Кат-тышкан Ажылчы партиязы-нын ТК-зының Бирги секре-тары, ПУР-нун Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы В. Ярузельский, Румынияның Коммунист партиязының Чингине секретары, РСР-ниң Президентизи Н. Чаушеску, Чехословакияның Комму-нист партиязының ТК-зы-нын Чингине секретары, ЧССР-ниң Президентизи Г. Гусак.

СЭКП ТК-ның Политбюро кеңигүчлери — СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Тихонов, СССР-ниң Министрлер Чө-вүлелиниң Даргазын бирги оралакчымыз, СССР-ниң даштыкы херектер министр А. А. Громыко, СССР-ниң камгалаар министр Д. Ф. Устинов ол ышкан СЭКП ТК-ның секретары К. В. Ру-сакон олар бугу талазы-биле болгаш беседага киришкен.

Ужуражышкын чуреттин ханындан, акы-дүкманч бузу-биле эркен.

(СЭТА).

К. У. Черненко И. Ганди-биле беседазы

Февраль 14-те Кремльге СЭКП ТК-ның Чингине секретары К. У. Черненко Индияның премьер-министр Индира Ганди-биле беседазы болган, анаа СЭКП ТК-ның Политбюро кеңигүчү, СССР-ниң Министрлер Чөвүлели-нин Даргазын бирги оралакчымыз, СССР-ниң даштыкы херектер министр А. А. Громыко болгаш Индияны даштыкы херектер министр П. В. Нарасимха Рао олар киришкенер.

Ю. В. Андроповтун турак-каалында хуудулгелди көргү-сүвени дээш Индияны премьер-министриниң болгаш улусунга четтиришкенин

совет таладан илгелгелден, Даразында совет-индий беседа уезинде совет-индий харылдааларын соксаал чокка калбарып турарына сеткил ханымшыкын болгаш ийн чурттуң улустарын эрге-ажыктарына, Азияга база бугу делегейге тайбын херекте илгелден-биле бараан бооп турар СССР-биле Индияны аразында тайбын, найырал болгаш кы-ды ажилдагыла дугайын не-рөөгө быжымы-биле үндө-лөш, ол харылдааларын улам калбаттып, ханымда-рынга ийн таланып чүткүлү илгелгелденген.

Чымыг, найыралдыг бай-дал болган беседага ол ышкан киришкенер болза: совет таладан — СЭКП ТК-нын Чингине секретарының дузалачылары А. М. Алек-сандров болгаш В. В. При-бытков, СССР-ниң Индияда элчини В. Н. Рыков; индий таладан — Индияның СССР-де элчини С. Пурул Хасан, премьер-министринин чөвү-лекчизи Г. Пархасарадхи, Индияның ДХМ-ниң даштыкы херектер талазы-биле сек-ретары М. Расготра, пре-мьер-министринин чөвүлечи К. Р. Гхарехан.

(СЭТА).

К. У. Черненко Д. Ж. Буш-биле беседазы

Февраль 14-те СЭКП ТК-ның Чингине секретары К. У. Черненко Кремльге АКШ-тын оралакчы президенти Д. Ж. Бушту хуулап алган. Беседага СЭКП ТК-нын Политбюро кеңигүчү, СССР-ниң Министрлер Чөвүлели-нин Даргазын бирги оралакчымыз, СССР-ниң даштыкы херектер министр А. А. Громыко болгаш АКШ-тын сенаттың республи-каны Г. Вейкер киришкен-ер.

Д. Ж. Буш АКШ-тын президенти болгаш улус-тун өмүнээзинден Ю. В. Ан-дроповтун мөөнөз-биле хол-баштыр ханы кыжымды-лы илгелеткен.

Совет таладан Ю. В. Ан-дроповтун тураккаалында хуудул көрүп турарына четтиришкенин илгелеткен.

Делегей байдалына бол-

гаш совет-америк харылда-ларын амыгаш байдалына хаммаарыштыр санал-оонады принципалдыг байдалдыг солчушкуну болган.

Совет Эвилелиниң деле-гей херектеринге политиказы моон сонгаар-даа адролуг дайынын баш үдүр болдур-ганын, тайбынчы быгыла-рынга болгаш бугу чуртар-нын база улустарын аразы-нда деп, эреңгей калды ажилдагыларын калбарып, хөжүдөлине улашпай турарын К. У. Черненко ба-дыктаан. Оон-биле чөргөш-түр бодунуң ажил чок чо-руун, бодунуң ажилчылери-нин болгаш өнүктүрлерин ажил чок чорук камгала-ры-биле эреңкей бугу чук-лурларын СССР-ниң кылдыр апаарын база оонаал дем-делгел.

Совет-америк харылдаар

дең болгаш бир дөмөй айыл чок чорукка, холбул турар эрге-ажыктарын ийн талазын барымдааларына болгаш бот-боттарының иш-тин херектерин холгаар-лаштузунга үндөшлөш, тургустууга үжүрлүп деп, К. У. Черненко чутаалаан.

Беседага ол ышкан СССР-ниң АКШ-та элчини А. Ф. Добрынин, СЭКП ТК-нын Чингине секретарының дузалачылары А. М. Алек-сандров болгаш В. В. При-бытков болгаш АКШ-тын СССР-де элчини А. Хар-ман олар база киришкенер.

(СЭТА).

К. У. Черненко Францияны премьер-министри-биле беседазы

СЭКП ТК-ның Чингине секретары К. У. Черненко февраль 14-те Францияны премьер-министр П. Мору-аны Кремльге хуулап алган болгаш СЭКП ТК-ның Политбюро кеңигүчү, СССР-ниң Министрлер Чөвүлели-нин Даргазын бирги оралакчымыз, СССР-ниң даштыкы херектер министр А. А. Громыко болгаш Фран-цияны даштыкы харылда-лар министр И. Шейсон ий-нак кыжымды-биле беседа кылган.

Ю. В. Андроповтун ме-чөөн-биле холбаштыр ханы кыжымды-лы илгелеткен. П. Моруа президент Ф. Митте-райны хууда чагаа-бияжын хуулашкан.

К. У. Черненко Франция-

да Ю. В. Андроповтун ту-раскаалын хуудул көрүп турарын үнелел, бистин ийн чурттуң аразында чакчыл ёзууга тургустууга чагай сагыш-сеткидин илгелет-кылдыр оон көрүп турарын демделгел.

Совет-француз харылда-ларын байдалын болгаш перспективаның дугайында санал-оонады илгел-еткен, оон инити-биле, ол ышкан садм-экономика та-лазы-биле чогузчыл чоруп турарына ийн таланып сет-кил ханымшыкын илгелет-тинген.

Делегейин нарыдаан амыгаш байдалына СССР- биле Францияны аразына

Европага болгаш бугу деле-гей айыл чок чорукту быкылдаарына болгаш кү-рүлелер аразында бугу-режилгени улаштырышкын ула-ган харылдааларын болгаш политикти чутаанын укук-дузалынын уладалып турарын совет таладан о-наал демделгел. База ол ышкан делегей байдалын чамдык, айтырылганына олар доктаган.

СССР-ниң Францияда эл-чини Ю. М. Ворошов, СЭКП ТК-ның Чингине се-кретарының дузалачылары А. М. Александров, В. В. Прибытков болгаш Фран-цияны СССР-де элчини К. Арно беседага база кириш-кен.

(СЭТА).

К. У. Черненко ГФР-ниң канцлери-биле беседазы

Февраль 14-те Кремльге СЭКП ТК-ның Чингине секретары К. У. Черненко Германияның Федеративт Республикасының федерал-дыг канцлери Г. Кол-биле беседазы болган СЭКП ТК-нын Политбюро кеңигүчү, СССР-ниң Министрлер Чөвүлели-нин Даргазын бирги оралакчымыз, СССР-ниң даш-тыкы херектер министр А. А. Громыко болгаш ФРГ-ниң даштыкы херектер министр Г. Д. Геншер олар беседага ки-ришкен.

Г. Кол бодунуң хуузу-нда, Германияны Федеративт Республикасынын чазав-ны болгаш үлүзүнүн өмү-нөзиден Ю. В. Андропов-

тун мөөнөз-биле холбаш-тын кыжымды-лы илгелеткен. К. У. Черненко Ю. В. Андроповтун тураккаалын хуудулгелди илгелеткен дээш четтиргени чутаалаан.

Оон соода СССР- биле ГФР-ниң аразында харылда-ларын, а ол ышкан Евро-пада байдалын чутула ай-тырылганын талазы-биле санал-онал солчушкуну бол-ган.

Адролуг болган өске-даа чөргөштин илгелеткен бугу-рүн сөксөдүшкө, оларын кызырыпче СССР-ниң ула-нышкынын мөөнөд-соңгаар өскөрүлгелер артык совет таладан демделгел. Ынчалза-даа ол чорук-биле буртугар шимчээр диксе, Барыны чүккө, оон иштинде

ГФР-те шак-ла ымыг чүт-күлдүн бар болуру чутула. Анаа холбаштыр ГФР-ниң деңсөөлөрүн америк адрол-луг ракеталарын тургусканын уруксузтарынга хамма-рыштыр Совет Эвилелиниң принципалдыг тургустуу ба-дыктаан.

Ол ышкан беседага СССР-ниң ГФР-де элчини В. С. Семёнов, СЭКП ТК-нын Чингине секретарының дузалачылары А. М. Александров болгаш В. В. Прибытков, ГФР-ниң СССР-де элчини Х.-П. Касталь болгаш ГФР-ниң федералдык канцлери ведомстволуң даштыкы ведомстволуң илгелеткен эргелекчи Х. Тель-чик база киришкенер.

(СЭТА).

К. У. Черненко М. Тэтчер-биле беседазы

Февраль 14-те СЭКП ТК-нын Чингине секретары К. У. Черненко Великобританияның премьер-министр Маргарет Тэтчер-биле беседа кылган. СЭКП ТК-нын Политбюро кеңигүчү, СССР-ниң Министрлер Чөвүлели-нин Даргазын бирги оралакчымыз, СССР-ниң даштыкы херектер министр А. А. Громыко

ШКОЛА КАНДЫГ БОЛУР УЖУРЛУГУЛ

Школа реформазынын дугайында төлөвилелди

—чугаалажып тур бис

БАШКЫНЫ АТ-АЛДАРЫ

СЭКП ТК-ның «Нити билг болгаш профессионал школанын реформазынын кол улагыныкчылары» деп төлөвилелди бүгү чон танымал турар. Ону дээр-кээ болгаш боттарынын чамдык саналдарын болгаш кузедлерин илереткен чагаалары «Шыл» солунун редакциясы база хөй-биле ап турар. Ажылчын ада-иелерден агаалаш, башкылар чедир, ол ышкаш эртем, өөредилге талазы-биле тускай ажылдап турар эртем ажылдакчылары-даа бирик турар.

Чагааларнын хөй кезинде башкыларнын ажылчын болгаш оларнын ат-алдарынын дугайында бизнэс бо-лур-дур. Аныктарнын өөредилгенин болгаш киниздеринин карын сорудаларын чедиринин шийитилдери башкыдан, оң идеялыг бу-зурелден, эртем-билин-ден болгаш културалык шийитилерин-биле хамаар-жыр деп төлөвилелде айт-кан. Бичангаш чагааларнын хөй кезинде башкылар дугайында, оларнын канчаар ажылдап турарын бирик турар. Шынал-да, бирик республиканын школа буру-зунда анык салгалды ки-жиздер дээр эрестин-биле ажылдап чоруур, ажылда-га бердинген. Уруглар-га сепкил, чүрөөндөн ынак башкылар бар. Олар хөй-ининин ажылчына база идеялыг кирип турар. Оларга уругларнын ада-иеле-рин өөрүп четтиргенин иле-редип, ажы-толуун эки ки-жиздерин идеген турарын бирик турар. Бо үнелдир, башкыларнын билг-мерекелерин болгаш кул-туралык билин үнелдир-дур.

Билдир турбуже, чамдык чагааларда башкыларга хо-мудаларын база бирик тур-ар. Ол хо-мудаларда чам-дык башкыларнын аажы-канын донгун-нажынын болгаш чугаа културалык аныктылаан болуулар. Чагааларда мынча дээр бо-лур: «Башкы кижи кичээлге

эриин кээр болур бе? Ки-чээлден өөреникчилерин үн-дүрүп болур бе?», «Башкы кижи боду кичээлдерден озаалдап болур бе?», «Өө-ренкилерин чамдык башкы-лар эки-бак сөстөр-биле до-рамчыларын чүте болдуруп турарыл?»,

Устүндө айтыргаларга ха-маарыштыр кичээл үзүнде башкыларнын сөс-домаандан чамдык кичекилерин боду-кал-даа кылтылаан: «Чүте ооналда күчүспөз сен, ада-и-ле арагыч чүтөөр бе?», «Чүте кичээлден озаалдым, ка-аа ымынчы-биле арагал-чордун?», «Ада-и-лде бол-ганда, бодун база ынак бол-ганым ол-дур» — дээр оон-даа хөй көчүт эрток, сепкилге хо-мудалыг сөстөр-ин ол хөвээрэн бизнэс бо-лур.

Өөреникчилерин билин-ге демдек салгында хама-арышкан хо-мудаларда: «Ол башкы өөреникчилерге де-мек салгыда уругларнын ада-и-ленин эрге-дукаалын барымдаалар азы таным-корүштеринин, төрөдөрүнүн уругларын эки демдек са-пыр» — дээр башкыларнын кыл-бы болбас чүдүлдеринге хамаарыштырган до-рамчы-лал хөй-биле чагаалар кел-гилээр.

Бо хо-мудал чагааларда бирик турары ышкаш, ы-н-дыг чүтөөр болуулап турар бе ыччан?

Хо-мудалыг чагааларнын ий-биле ышкаш баарга, шко-ла-да башкылар ажылдап, өөредилге чоруу турар. Шко-лада башкылар кичээл-дерин эрттирген. Класстан дашкаар ажалдарын чоруу-кан, оң-биле чөргөшүр чон ортузунга хөй-инини ажылдарын чорударына бирик одурууга кирип тур-ар. Оларнын-биле ужура-жып, чугаалажырга эпиг-зэлдээ, бодун ап чоруу-лаштык културалык чөргө-мгалыг, бедик болуп тур-ар. Билдир турбуже, тава-рылга болуп «башкы» болу-берген ий-чангыс кижи-лер

тургулаар. Хамык ужуу ол-ымдыг кичилерин ажылдап турарында демги үстүндө эрток чугаалар үнүп кээр. Ол чугаалар база анаа үн-мес. Билдир башкынын чам-дык өөреникчилер-даа, ха-рын оларнын ада-и-лери-даа оон сепкилди хо-муда-лып, сөзүн дичазайы баа-рындап эрток чүдүрүп үнүп кээр. Билдир башкы улус-биле ажылдап билбес дээр-ден башка, ол билдир, херектиг чүвени кыл-бы бо-лур болгаш кыл-бы-даа тур-ар. Бичангаш бо на-рын айтыргы башкылар коллектив кичээлге өөренип чугула. Мынчангаш башкынын ат-алдарын көдүрүп, ону хүндүлөп көө-рү ада-и-лелерден база улуг хамаарыштыгы болур. Чам-дык ада-и-лелер боттарынын уругларын кичээлдинген аажы-чаннаын эскербей, дораанна башкыларга чүт-күр, эрток чүтү буруун башкыга шамаар, аажы-то-луу буруулап турбуже олар-га болуур чүдүрүп бар. Ол чорук башкынын ат-ал-дарына багыт салгыны че-риер. Бо дугайында мен шко-лага хөй чылдарда ажылдап келген практикам-дан база соонда барып пар-далга шугумунга ажылдап береш, хөй-хөй шко-ла-да-га бар аргалыг болуп, башкы-ларын аажы-толуу, амыд-рал-чуртталгалы-биле та-ны-жып, хо-мудал-негеддерин сайгаржыр аргалыг болу-берген көрүп, билген мен.

Кайы-ла школанын башкы-ларын чон ортузунда ат-алдары бедик болуур, ан-да өөредилге, кичизидилге ажылдары бедик деңгеле-де туруп турар. Бичангаш баш-кыларнын ат-алдары, олар-нын бедик културалык сал-дары, эртем-билин ни-тител амыдралынын му-руну одурууга үнеринге улуг ужуу-дузалыг болуп тур-ар.

А. АРАПЧОР.

ЭДЕ САНАЛГА ДУГАЙЫНДА

Ап турары күрүнө пенсия-зын хөмээлин өстүрүп өөрени дилээр билирини-книер хамаатылардан со-циал хандырылга органи-зына бо-ла келтирээр. Бо таваарылдаа ниини күрүнө пенсиязы-биле персоналдыг пенсиянын аразында ылга-лын билзе эки. Чүте дээр-ге персоналдыг пенсияны күрүнө мурунуга улуг ачы-хавы-яалыг, үрө-түнелдиг ажыл-дап чоран кижи-лерге ты-сыр. Оларнын ап турар пен-сиязын хөмээлин өстүр-гүн Тыва АССР-ниң Ми-нистрлер Чөвүлелинин ча-гында тускай комиссия чу-гула херек апарган таваары-лда пенсияларын мате-риалдыг байдалын, кады-ын көрүп тургаш, шийитилеп тур-ар.

Күрүнө пенсиянын ап тур-арларын пенсиянын хөмээлин өстүрүп, эде са-наашкынын чүгө дара-зында таваарылдарда чору-дуп болур. Бирөөдө, улуг хөмээлдинг шалындан эде саналганын ап көрөөлдер. Күрүнө пенсияларын тыс-кынын болгаш төлөөринин Дүрүмүн 125 дугаар чү-дүрүп бугаар пенсияны тыс-кы соонда, пенсия кижи ийи чылдан эвээш эвес үе дүргүзүндө мурунда пенсия санаан шалындан улуг хөмээлдинг шалынын, черге ажылдаан болза, ол шалым-биле пенсияны өстүрүп, эде санадып ап болур. Оң ийи чыл иштинде ажылгы-узуктелишкни нитин-биле алды айдан көвүдөсө үкү-лүт. Ийи чылда ачы-агы-албан черлеринге, органи-зацияларга ажылдап болур. Дыштангыга үнеринин мурунда ажылдап турганы бузурүгө чейинде, органи-зациядан үнөйи, анда улаштыр ийи чыл ажылда-ары албан эвес. Анда хама-арыштыр чикер. 1977 чыл-дын октябрда пенсияге үнүп турда, школанын тех-никтиг ажылдакчызы Мон-гуштун ортумак шалыны 84 рубль турган. Пенсиялап, ажылдан үнүп алган, элөөн үе иштинде дыштангынын соонда, 1979 чылдын мар-таң эгелер, өскө организа-цияга 130 рубль хөмээлдинг шалынынг ажылдап берген.

Оон 1980 чылдын июль эге-зинде үнгөш, үш ай эртен-де база бир аныг черге 120 рубль шалынынг ажылга ол-ла чылдын октябрдан эге-леп кирген. Эде саналга кылдыртыры-биле чээрби дөрт айын шалынын дугайында шындыгына со-циал хандырылга черинге 1980 чылдын марттан 1980 чылдын июльга чедир база 1980 чылдын октябрдан 1981 чылдын майын төндүр) билиринин база күш-ажыл дептеринден ушта би-жилте-биле катат дугаар ужурулут.

Пенсиянын кузед-биле оон ийи чылда долу эвес ажылдап (ажылга кирген, үнөп айланып, аарып тур-ган үеин, шөлзө үзүш) ай-ларын 2 чыл алды айлы-кымынганда эрттирбейн, долу чартык шалынынг хөм-чээлин хөй айлар-биле солуп болур.

Устүндө көргөнивис эде саналга ийи чылдын ай са-нынын шалыны пенсия са-наан ортумак шалындан кө-вей турарын негевен турар, а чүгө чээрби дөрт айын ортумак шалыны мурундагы ортумак шалынындан хөй турар ужурулут.

Пенсия тыскары, орту-мак шалыны, пенсиянын кузед-биле, сөөлүг он ийи айын азы сөөлүг 10 чыл-дын кайы-даа беш чылын-ге (эгинде, ортузунда, төнчү-зүндө-да болза, оон-моон эвес, а улаштыр беш чыл) шалынындан сапал болур. Ортумак шалынын хөмчээ-ли хөй болган турум, кан-дыг-даа хөй-инин пенсия-зын хөмчээли үлүг болур. Кажан пенсия 5 чылдын шалынындан (документ-тер чечелетиниинден, азы өскө-даа чылдаган-биле) чогуур үзүнде санаттын-майи барган, а беш чылдын ортумак шалыны сөөлүг он ийи айындан хөй болу-турган болза, пенсияны ты-сыкан соонда, кайы-даа чыл өртсө, эде саналга кыл-ыр эргезин пенсиян чидирбес. Бир эвес эде саналга чору-дары-биле кирип турар до-кументтер сонал ханды-кылыг килдизинге айың 15-ке чедир дукааттыган бол-за, чаа хөмчээлде пенсия-ны төлөөрин ол-ла айың 1-

Консультация

ден эгелеп чорудар, 15-тин хүнүнчү соңгаар дукаат-тыган болза, — дараазында айың 1-ден эгелээр.

Долу эвес ажыл стажыг-да эде саналга.

Анаа пенсия тыска-рына негеттинип турар стажыг четпес, долу эвес күш-ажыл стажы-биле пенсияге үнгөн таваарылда, ийи чыл ажылдан санаында-ла стажын немей санадып ап болур.

Улай ажылдаш, негетти-нип турар күш-ажыл ста-жын пенсиян чедир ажыл-дап алган болза, ыччан пен-сияге үнгөн соонда кайы-хи-ре үе эрткенн хамаан чокка, эде саналганын чорудуп бо-лур.

Долу эвес пенсияны ты-сыканын соонда, ук пен-сиянын пенсияге үнер мурунда ажылдап турганын бадыттал турар немелде до-кументилерин кирип бол-за, пенсияны тыскаан үе-ин, база кайы-хире хөм-чээлдиг стажыг (каш ай, азы чыл) немей турарын ба-рымдаалашкан. пенсияны эде көөр. Чикээ, хамааты Сатка кырааны-биле пенсия-ны 1980 чылдын апрельде долу эвес күш-ажыл стажы-биле санаан турган (негетти-нип турганы — 20, херек кырында — 12 чыл, 5 ах бар). Ук хамаатынын күш-ажыл стажынын чамдык чылдары оң күш-ажыл деп-терден бикиттимейи бар-ган болган. Сат пенсиялап, ажылдан үнүп алган. Ал-ды ай эрткенде, база катал ажылдап берген. Бир чыл алды ай ажылдаан соонда, пенсияге үнеринин мурун-да (1958 чылдын марттан ноябрьга чедир ажылдап) сес ай ажыл стажынын дугайында анык шындык-тын кылдыртып алган. До-лу эвес күш-ажыл стажын немедип, пенсиянын хөм-чээлин эде санадып алы-мын-биле районун сонал ха-мырлыга черинге ол бил-ди-риниш кирип. Бо тава-рылга хамааты Саттын четпес күш-ажыл стажыг-ча чүгө пенсия мурунуга ста-ж — сес айны немей са-нап болур, а пенсияге үн-гөш, ажылдаан — бир чыл ийи ай ажылдан стажын немей санаас. Чүте дө-лө пенсияге үнгөн соонда ажылдаан стаж ийи чыл четпээ болуп турар.

(Улаңгыт).

КАМНАЛГА КАЯА-ДАА ХЕРЕК

Энергия курлаавырларын камнаарынын талазы-биле бистин республиканын улус ажыл-агыйы эртен чылын чамдык аян чүдүлдерин кыл-ганын демделгенин, ма-наа чамдык түнелдерин чугаалары артык эвес Ни-тин-биле республикада электри энергиянын док-тааткан нормаларында бол-гаш чарыдарына кызы-гаарлап берген даалгалардан эвээш энергия чарыда-тыган. Ол элөөн камнал-гыг ажылдап турарыныс-терчилеп турар. Нити-биле 19 миллион хөй-шак электри энергия камна-тыган.

Ол канчал чедип алдын-ганыл? Бир-ле дугаарында энергия чарыдалыг шын-ганын контролуу бадул бот-тандырып келгенде, Чи-жээ, 1982 чылда контролга 52 бүдүрүлгелерин болгаш организацияларын хүн бу-руну контролунга кирип турган болза, эртен чылын ынак бүдүрүлгелерин ба-за организацияларын санын 118 чедирин. Оларнын энергия чарыдалыг нити чарыдалыг 50 хуузу чедип турар.

Контролга алдынган бү-дүрүлгелерин санын өскө-нүн чүчүк-биле тайылбыр-лаарыл? Бир-ле дугаарында ол дээр чамдык районнар-да энергия чарыдалыгын чүдүмүн хынаар оператив-тик бөлүктөрнү тургасты-дыр. Билдир бөлүктөр Бин-Хем, Танды, Барыын-Хемчин ра-йоннара, Кызыл, Ак-Дову-рак хоорайларда тургустун-ган. Контролуун ынак ар-ганын эки талаары чүд дээр, оперативтик бөлүктөр энергия чарыдалынын, кам-налганын айтыргаларын бе-дик деңгеле — райүүс-

комнарга болгаш хоорүүс-комнарга сайгарып көрүп, удурутчуларын хына-салганын улгатырып турар. Ол бөлүктөрнү оперативтик элөөн база анаа эвес. Кы-ска хуралга чыгып келген, хөй айтыргаларын ший-тирлеп, кааа кандыг дуза херетин тодарып, кайда кыйи хире артык чарыдал илереттингенин дыңнап, бу-гурулугларын ол-ла дораан хөмчөп ач, четтерини эде-ринин даалгаларын берип турар. Бөлүктөрнүн саста-вында Советтерин, проку-ратураның, энергия хайга-ралынын, электри четки-леринин төлөөкчилерин ки-рип турар.

Бин-Хем район Советинин куускомунун чанында тур-густунган райүүскомунун даргазынын оралакчызы А. И. Августовскийн уду-рутулазы-биле ажылдап турар комиссия элөөн идеялыг чегүүн көргүскөн. Электри энергиянын айтыр чары-даар чорук районда барык чон бооп бар чыдар. Олар-нын ажылчын дүжүлгө-а-зын өскө районнара нег-едир талазы-биле хөмчө-гөш энергия чарыдалыг рес-публика салбыры алыр.

Нити-биле эртен чыл-да энергия камналгалыг болган болуусса-да, ар-тык чарыдаларын боду-руп турар бүдүрүлгелер бар (сеп артында). Билдир-ган сайына Кызылдын эт комбинатын, дараагыла фабриказын, пиво заводун камаарыштырып болур. Ол бүдүрүлгелерин удурутчу-ларын аша торгааларына чедир шыгыны хөмчөп ап келсе-да, байдалды эдер дээр улуг-ла кызытпай турары илден, Чикээ, эт

комбинатын биле пиво за-во-ду эртен январь айда база артын чарыдаларын кыл-ган. Пиво заводунда байдал-ды карын тайылбырлап бо-лур, электри ажал-агый-нын специалистери эвээш, чарыдалыг нормалыг че-дир доктааткымаан-даа бооп болур. Билдир байдалды эде-рини хөмчөкчилерин ап эге-лэп.

А эт комбинатында бай-далды кижи билдир аргажо-он. Билдир кол энергетик, кол инженер-даа бар. Бо айты-ргаларын эки сайгарып би-лди специалистер-дир, ки-чалажок байдал эттинкейи турар.

Энергия чарыдалыгын доктааткымаан нормалары-дан эртен чылын 6209 муң киловатт-шак электри энер-гияны азы нормалаткымаан-нын 3.1 хуузу камна-ты-ган. Чылыг энергияны 19720 Гиккалорий камна-тыган, азы нормалыгын 2.9 хуузу-дур. Энергия камналгасы-нын талазы-биле эки үлө-гө-рин республикада улуг бү-дү-рүлгелер — «Тыва да-дугу», «Тыва кобальт» ком-бинаттар, «Нас-Хем» хөмүр-даш разрез көргүзүп тур-ар. Билдир «Тыва да-дугу» комбинатын чедирини демделгес арга чок. Олар каш чылда энергия чарыдалыгын талазы-биле коңу-күчтү көшкөп ажылдап тургаш. Бергелээшкниер аажы эртер аргаларын тып-кан. Коллектив эртен чы-лын 469 муң кВт-шак элек-три, 4075 Гкал чылыг эн-ергияны камнап алган. Мын-да комбинаттын кол эн-ер-гетини Злобинин үлүү бар. Ол идеялыг болгаш шу-дургу ажылдап келген. Ком-бинаттын чарыдалыгын ба-болгаш чогадыкчылары ба-

за элөөн өскү түнелдерлиг ажылдап. Олар энергия камналганын талазы-биле ийи чартыктын саналдарын республика конурузунга кирип болгаш шаңнаткан.

Улуг бергелээшкниер тургаш, «Тыва кобальт» комбинат эртен чылын 723 муң кВт-шак электри, 5174 Гкал чылыг энергияны кам-нап алган.

Эртен чылдын түнелде-ринден алгаш көөртө, бисте энергия чарыдаларын хы-зырларын аргалары ам-даа болур, курлаавырлар хөй деп чүе илден. Энергия ча-рыдалыгын курхайгаарлыг-ын ажылдакчыларын илереттингенден алгаш көө-рте, 2700 муң кВт-шак эн-ергияны камнап алырыны курлаавырлар бар. Оон ан-гыда 2075 муң кВт-шактыг хумагалыг эвес чарыдалыг илерен. Моон алгаш көө-рте, 4 миллион кВт-шак элек-три энергияны камнап алы-рыны боттуг аргалары бисте бар. Чылыг энергияны 14 муң Гкалды немей камнап ап бо-лур.

Дыка хөй бүдүрүлгелер-ини болгаш организациялар-нын удурутчулары энергия камналгалын херекке албас, артык киловатт-шактарын чарыдал, күрүнени хөмчө-гөш кургак агаарыс онгал турарын билдирмейн орамы канчал-даа таарышпас. Энер-гия хайгааралыг чорут-кан хынадаларын түн-елдерин бугаар улусу-чу контрол органын болгаш административтик комис-сиялар 64 ажылдакчыларын хөмчөп алган, оларнын иш-тинде 17 кишини 984 рубль түгөткөн. Чылыг энер-гияны камнап чон болганы

дээр 16 ажылдакчы хөмчөп алдырган, 6 кишиге торгаал онаян.

Чапсыс чикекти кири-е артык эвес боор. Эртен чылдын төнчүзүнде Кызыл районунда улусчу контрол комитети «Көк-Тей» совхоз-та чылыг энергиянын ажал-агыйын дугайында ай-тырганы чугаалашкан. Ан-да илеренин чүд дээр, сов-хозтун удурутчулары кыш-ка белеткели багыт органи-застан келгенден, сөк дүжүп келдире ону ийи сүтүнү улуг артык чарыдал-гы-биле дугаар сакшыг хөмчөп, Чикээ, совхозтун гаражына чүгө резина индикти кирип болза таа-рымчалыг апарган. Чылыг батарларындын агыскан сүт майык чедир хөмчөп турган. Оон ачы-даа ажал-агыйны эвес чоруктар иле-рэн. Ол бүгү дээр «Көк-Тей» совхозтун кол инженер-и бо-луп карманындан 288 рубль торгаал бугаар төлөөр ужурга таарышкан. Мындыг чоруктар болбазын дээр удурутчулар кайчаар ажылдаарын билдирин маа-на сатындырып каары артык эвес.

СЭКП ТК-нын декабрь (1983 ч.) Плениумунун шийитилери болгаш та-нышкылары улам камнал-галыг болгаш хумага-лыг ажылдарын бистен не-геп турар. Продукцияны бот-үзүшүн чинчелдирге одалга-энергетика курлаавыр-ларын камналгалыг чары-даары база улуг үлүлүг.

В. ГОЛЕВ, энергия чарыдалыгын курхайгааралыг рес-публика салбырынын ажылдакчысы.

Герман Демократтыг Рес-публиканын болгаш СССР-нин аразында далай транспорту-биле чүк сөөртүлгөс чыл бурдуп улам көвүдөн турар. Чурттар аразында өскө-даа оруктар-биле хармызалар калбарган. Бичангаш ГДР-нин кол далай өртөөлдерин улам-на алгыдары, чартыры

эргезок чугула болуп келген. Республиканын кол далай «экине» — Росток өртөөлүн чартыры болгаш алгыды турар.

ЧУРУКТА: амгы үеини кө-дүртүр транспорт дериниш-кни-биле хандырган ийи чаа причалды (суулоор көп док-таар черин) удаас ажылда-

га кирип. Транспортин дү-дүртүр оо херекелдерин Со-вет Энгеленден барган дем-ир кымыларын дүжүргөне ажылдап. Ол өртөөл чылда үш миллион тонна чедир чүткүтерин хуаащ амыр арга-лы болур.

АДН—СЭТА-нын фотоу.

Э. ХОНЕККЕРНИН ЧУГААЗЫ

БЕРЛИН, февраль 12. (СЭТА). Бистин бүгү чедиринишкниерин келдир үге бистин планары-быс-тын үндүзүн ГЧНП-биле СЭКП-нин дайынчы дем кат-тыгырылганы. ГДР-биле СССР-нин найыралы болуп турар деп. ГЧНП ТК-нын Чингиз секретары, ГДР-нин Күрүнө Чөвүлелин Дарга-зы Э. Хонеккер меделгэн. Ол бөгүн ГЧНП-нин Берлин округу органдыктын конференцияныг чүе чу-гаалап.

Аа-дучамалык харыл-зааларын быжыны бис бо хүнүндө оңа медегер ту-вар бис деп, ол чугаалап. Бистин партиялыг болгаш бистин улусуус Совет чур-тун коммунисттер болгаш бүгү ажылгы чоноры-биле кады СЭКП ТК-нын Чингиз секретары, СССР-нин

Дээди Советинин Президи-умун Даргазы Ю. В. Ан-дроповтун мөчөзүн-биле хол-боштыр кыжылдап турар, ол социализм делегитине, де-легетини коммунист бол-гаш аажыкын шимчээш-кни-не, дөшпөгөлиг бүгү ки-жи төрөлеткенге аар чиди-рил болган. Бистин уду-ру-лустик дем каткымынган бүгү чурттарынын эрге-ажыктары Ю. В. Андропо-ва кайы-хире үнелг чорая-нын бис кезээде билдир чо-раан бис. Ол социализмни хөмчөп дээр, бүгү делегит-тайыс болгаш улустарын аас-кежиктиг чуртталгалы дээр оңа чүткүлдүг демисе-жип чораян. Бо шыларан-гай коммунист болгаш чо-рун ажылдакчынын дуга-йында тураскаалды бис мон-гө-де калгалаа бис деп, өнөтөр меделгэн.

ИРАН-ИРАК ФРОНТУДА

БАГДАД (СЭТА). Ирак-тын шериг команддалынын эчелгелгил дичандын бау-дугаар алырга, Ирактын дөр артиллерия Ирактын Ба-сра, Мандала, Хамани, Зур-батия, Хураль хоорай-лары болгаш Аш-Шихаб, Сайид Садик, Шанди суу-ларын боолаан. Ол боолаш-

кынынын түнелдинде чур-такчылыг черлерге оон ки-жилер өлүктөк болгаш ба-лыглаттырган. Ирактын чепсекти күш-тери хары согуштуктарыны Ирактын Бендер Хомейн, Аббас Гали-Гарб, Сар-и-Поле Зохаб хоорайларына таарыштырган.

Бойдустун болушкуннары

ТОКИО, (СЭТА). Япония-да Хоноу ортулуктук төп кезээде дагдар баарында ко-рду төвү Наададаа хоорай-кыгаштыгы кымыче дүс ка-ла хар көшкөп чулуп бар-кын. Хөй метр кылын хар-нык болгаш ийи хошууна даштарынын алааша дөрт чуртталга бакыны болгаш турисчилерин гостинция-кыре берген. Халапка тава-рышкан кижи-лерин хөй ну-руузуун амы-тынын нагма-лап алган. Бичалажок көш-кө-ге бастырып өлгөн дөрт кижи-нин мага-бодун ужул-ган. Үш чөмчөй ис чок чыт-кен.

Ортулукта халап

ТОКИО, (СЭТА). Япония-да Хоноу ортулуктук төп кезээде дагдар баарында ко-рду төвү Наададаа хоорай-кыгаштыгы кымыче дүс ка-ла хар көшкөп чулуп бар-кын. Хөй метр кылын хар-нык болгаш ийи хошууна даштарынын алааша дөрт чуртталга бакыны болгаш турисчилерин гостинция-кыре берген. Халапка тава-рышкан кижи-лерин хөй ну-руузуун амы-тынын нагма-лап алган. Бичалажок көш-кө-ге бастырып өлгөн дөрт кижи-нин мага-бодун ужул-ган. Үш чөмчөй ис чок чыт-кен.

Бир-Зейт: демисел үрүлчүлөвишаан

Бо чылдын февраль ай-нын баштайгы хүнүнде израиль эрге-жарыгын эжелеттинген араб черлерге араатанып чүгө дилдир-кни-леринин чаа-чаа фактылары илереттинген. Иордан хөм-чин барыны өрпиде Бир-Зейт дээр палестин универ-ситеттин студентилери бол-ган башкылары Тель-Авив-тин үлөгүдүкчи политика-зында камчыдаанар. Ин-формация агентилеринин дындагы турарын бугаар алырга, ол университеттин студентилери израиль эже-ледик сокандарын негез болгаш Палестинаны Хо-стаарынын Организацияныг деттик турарынын дугайында меделгениер. Ол дээр израиль шериг губернатору студентилерге удуур поли-цияны болгаш шериг кезек-терин оокан. Бичалда-да студентилерин хөмчөзүн-ин үрүлчүлөп турар. Би-чал баарга, эжелекчилер университеттин үш айда, херек кырында өөредилге чы-зынч төнчүзүнге чедир хаа-д деп шийитилгэн. Би-

Зейт университет ындаг «незөмчөгө» чангыс эвес удаа таваарышкан. Ону өр-е-чарыгалар 1981-1982 өө-редилге чылдыда үш катал-капкан. Оң дараагыда үе-лерде «салдар чедиринин хөмчөкчилерин» ажаа уду-ру каш-даа катал алган. Наб-зуста «Ан-Наджак» универ-ситеттер, Бейт-Ихмада уни-верситет дээр-өөредилге черлери Бир-Зейттин салым-хуузу ышкаш байдалдарга чангыс эвес удаа таваарыш-капкан.

Политикий террор-даа, массалыг шаажылап, ка-дык-дошкун хоружууларын ба-боттарынын национал эргелери

